

Neil

SPECIAL DELUXE

MIJN LEVEN & AUTO'S

Young

Over het boek

Neil Youngs eerste autobiografie, *Waging Heavy Peace*, was een internationale bestseller en een sensatie onder recensenten. *The Wall Street Journal* vond het 'geweldig, bescheiden, eerlijk, grappig en vaak ontroerend', terwijl *The New York Times* het 'net zo charismatisch eigenzinnig als de platen van Mr. Young' noemde. Nu, met *Special Deluxe*, heeft Young een tweede boek geschreven met bijzondere herinneringen aan zijn jeugd in Canada, zijn muzikale invloeden, zijn familie, het rock-'n-rollleven en een van zijn diepste, uitbundigste passies: auto's. Aan de hand van de vele vervoermiddelen die hij heeft verzameld en waarin hij heeft gereden, verkent Young zijn liefde voor de prachtig vormgegeven vintageautomobiel, en onderzoekt hij zijn pas onlangs ontstane bewustzijn van de negatieve invloed die zijn hobby op het milieu heeft. Als fel voorstander van schone energie vertelt hij het verhaal van Lincvolt, zijn speciaal omgebouwde elektrische auto, en zijn inspanningen om aan wetgevers en consumenten te laten zien dat vervoermiddelen die geen benzine slurpen werkelijk levensvatbaar kunnen zijn.

Special Deluxe weet Youngs unieke lyrische, bijna muzikale stem goed te vangen. Het is grappig, eclectisch en prachtig openhartig. *Special Deluxe* is een onvergetelijke, bonte verzameling herinneringen, illustraties en politieke overpeinzingen van een van de oprechtste en raadselachtigste artiesten van deze tijd.

De pers over *Waging Heavy Peace*

'Geweldig: bescheiden, eerlijk, grappig en vaak ontroerend.' – *The Wall Street Journal*

Over de auteur

Neil Young is al meer dan veertig jaar muzikant en songwriter. Zijn achtendertig studioalbums vol rock- 'n-roll, folk en country – met af en toe een vleugje blues, techno en andere stijlen – zijn tijdloos en blijven populair.

Vanaf zijn vroege jaren met Buffalo Springfield tot zijn solocarrière en zijn samenwerking met Crosby, Stills en Nash, Crazy Horse en nog tientallen andere toonaangevende muzikanten en bands, wordt Young gewaardeerd om zowel zijn muzikale talent als zijn artistieke integriteit. Hij heeft sinds de jaren zestig elk decennium een grote hit weten te scoren, en is al twee keer geëerd met een plaats in de Rock and Roll Hall of Fame. Als bekend politiek activist, milieuactivist en filantroop is Young betrokken geweest bij verscheidene goede doelen, waarvan de voornaamste zijn: Farm Aid, dat hij mede heeft opgericht, en de Bridge School, die kinderen helpt die lichamelijke handicaps en moeite met communiceren hebben.

neilyoung.com

VAN DEZELFDE AUTEUR

Waging Heavy Peace

Bezoek www.vipboeken.nl voor informatie over al onze boeken.
Volg @vip_boeken op Twitter en bezoek onze Facebook-pagina:
www.facebook.com/VipBoeken.

✦ SPECIAL DELUXE ✦

Neil Young

geïllustreerd door de auteur

2014, Amsterdam

Oorspronkelijke titel

Special Deluxe

© 2014 by Neil Young

Vertaling

Marike Groot en Sander Brink, GrootenBrink Vertalingen

Omslagontwerp

Jason Booher

Omslagbeeld

(voorkant) Danny Clinch, (achterkant) Michael Ochs Archives/

Stringer/Getty Images

Nederlandse bewerking omslag

Pinta Grafische Producties

Ontwerp binnenwerk

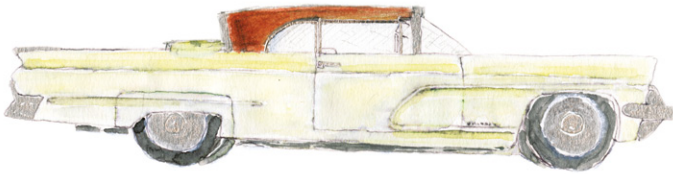
Claire Naylon Vaccaro

© 2014 A.W. Bruna Uitgevers B.V., Utrecht

ISBN 978 94 005 0571 1

NUR 661

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Voor zover het maken van reprografische verveelvoudigingen uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikel 16 h Auteurswet 1912 dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoedingen te voldoen aan de Stichting Reprorecht (Postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.reprorecht.nl). Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16 Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten Organisatie, Postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro).

Opgedragen aan Bruce Falls,
een echte pionier op het gebied van
elektrisch vervoer, en aan L.A. Johnson,
'Long May You Run'

Lincoln Continental 'Lincvolt' uit 1959

Eldorado Biarritz cabriolet

'Aunt Bee' uit 1957

DIT IS EEN VERHAAL over de *proud highway* van veranderende inzichten. Omdat ik al een boek over mijn leven heb geschreven, zullen sommige gebeurtenissen je bekend voorkomen, als je dat boek hebt gelezen. Oorspronkelijk had ik het plan om dit boek *Auto's en honden* te noemen. Dat leek me wel een leuk idee voor mijn tweede boek, dat in feite een uitvloeisel is van het eerste. Mijn redenering was dat ik al mijn hele leven een liefdesrelatie had met auto's, dus daar zou ik heel goed over kunnen vertellen in deze tweede poging. Ook heb ik een aantal geweldige honden gehad, en het leek me dat zowel auto's als honden perfecte vehikels zouden zijn om nog een paar verhalen te vertellen.

Gebruikmakend van mijn afkomst als de zoon van een groot Canadees schrijver, Scott Young, en mijn familiegeschiedenis van bevriende auteurs, moest ik toch iets in elkaar kunnen knutselen wat voor iemand interessant zou zijn en wat me weer een tijdje zou bezighouden, wat ik erg fijn zou vinden. In eerste instantie hoopte ik dat ik een interessant boek zou kunnen schrijven en weer net zoveel plezier eraan zou beleven als ik had gehad met het eerste boek. Het

enige probleem was dat ik het gevoel had dat het boek weleens nogal serieus en obsessief zou kunnen worden over een aantal zaken die ik echt belangrijk vind. Daar had ik bij mijn eerste boek ook al mee te maken gehad. Als ik over auto's zou schrijven, zou ik eerlijk moeten vertellen over veel van mijn ideeën aangaande fossiele brandstoffen, de opwarming van de aarde en de Amerikaanse politiek, waardoor lezers mogelijk afgeschrikt zouden worden. Anders dan de auto's zelf, wat een aardig, onschuldig onderwerp is, zou het onderwerp van politiek en wetgeving weleens een significant andere draai kunnen geven aan het boek, waardoor het voor sommige mensen helemaal niet zo leuk zou zijn om te lezen. Ik had behoorlijk veel twijfels.

Om de zaken nog ingewikkelder te maken, besepte ik op een keer laat op de avond, na heel wat gewetensonderzoek dat wel meer dan een uur in beslag nam, dat ik bij nader inzien misschien wel het slechtste hondenbaasje ooit was. Ik heb zo'n beetje alles fout gedaan wat je maar fout kunt doen met een hond, en dat zou absoluut een enorme deceptie zijn voor iedere hondenliefhebber die mijn nieuwe boek las, als ik het *Auto's en honden* zou noemen. Met dat in gedachten veranderde ik de titel in *Auto's die ik heb gekend*, om ervoor te zorgen dat ik geen hondenliefhebbers zou aantrekken die na de eerste paar honden een grondige hekel aan het boek en aan mij zouden krijgen. Dat gezegd hebbende, hoop ik dat ik de juiste beslissing heb genomen door toch mijn honden erin op te nemen, en zelfs nog een paar andere honden. Ik probeer hun aanwezigheid in het verhaal af te zwakken door ze niet officieel te vermelden, maar ze toch in het verhaal op te nemen wanneer dat maar van toepassing lijkt.

Monarch businesscoupé uit 1948

Skippy was een bastaardlabrador. We kregen Skippy toen ik een klein jongetje was van een jaar of vier, vijf, schat ik. Eigenlijk was hij een blonde labrador, met nog een ander soort hondenras eraan toegevoegd voor wat extra smaak en persoonlijkheid. En voor het uithoudingsvermogen, ongetwijfeld. Dat zeg ik omdat mijn vader Skippy in het weekend, of elke keer wanneer het uitkwam, meenam op lange tochten. Die uitstapjes met de hond waren een heerlijke gezinsbelevens. Het was rond 1950, benzine kostte 7 dollarcent per liter, en we hadden een Monarch businesscoupé uit 1948 met een enorme kofferbak. Skippy sprong maar al te graag in één keer in de kofferbak, voor zover ik me kan herinneren, kwispelend en helemaal klaar om te gaan, omdat hij wist dat we een eind gingen rennen in de natuur. Nadat mijn vader de klep van de kofferbak had dichtgedaan met Skippy er veilig in, sprongen we met z'n allen in de auto.

Omeme, ons plaatsje van 750 inwoners, lag aan Highway 7 tussen Lindsay en Peterborough, in de provincie Ontario in het enorme land Canada, en het was maar een kilometer of vijf rijden naar het weidse, ruige platteland. We reden er samen heen, voorbij de vuilstortplaats,

langs het moeras en over de lage brug; de brug waar het water langzaam onderdoor kon stromen en die een verbinding vormde tussen het ene deel van het moeras, of *bog* (veenmoeras), zoals het in de buurt werd genoemd, en het andere. Aan één kant was een uitgestrekte watervlakte waar stronken uitstaken waar ooit bomen hadden gestaan, voordat de molen en de dam werden gebouwd die de natuurlijke loop van de rivier voor altijd zouden veranderen. Aan de andere kant was het moeras, dat voor het grootste deel bestond uit grote lisdodde en moerasgras.

Helemaal aan de rand van het moeras, bij de dam, brachten de boeren hun oogst naar de molen om die te laten malen door de maalsteen die werd aangedreven door water dat onder de molen door liep, waar het op een groot schoepenrad kwam. Waar het water uit het veenmoeras de molen in kwam, kolkte en borrelde het, en daar was het heel diep. Daar zaten de vissen. Op een keer toen mijn vader en moeder gingen eten bij vrienden die in de buurt van de molen woonden, had ik geen zin om me er maar een beetje bij te zitten vervelen terwijl zij aan het praten en drinken waren. Dus ging ik bij zonsondergang naar de molen en ving een paar kikkers, deed ze aan mijn haak en ving drie of vier supergrote baarzen, die ik trots mee terugnam naar het feestje.

Maar goed, laten we weer terugkeren naar het verhaal van de auto. Zodra we over de lage brug waren gereden, werd duidelijk dat we op een weg zaten die op een verlaten spoorlijn was gebouwd. Hij was recht, smal en helemaal overgroeid met bomen. Het oppervlak was kilometers achter elkaar helemaal vlak. We reden over onze oude grindweg door een prachtige tunnel van bladeren in allerlei kleuren, waar de zon doorheen scheen. Als papa stopte, stapte ik met hem de auto uit. Dan deed hij de achterbak open en liet Skippy eruit, en dan stapten wij weer in de auto en daar gingen we weer, terwijl Skippy achter ons aan rende. Na een paar kilometer kwamen we bij de Hog's Back Road, een weg die de heuvels in liep. Aan beide kanten ervan liepen hekken van cederhouten

planken die om de vijftien meter of zo met stapels stenen waren verankerd. De Hog's Back Road was een veel primitievere, grovere weg, die heuvel op heuvel af ging, met grote keien erop en gras in het midden. We moesten heel langzaam rijden. Vaak zag Skippy een bosmarmot en ging erachteraan, jankend en blaffend. Dan stopte papa en liet hem een tijdje achter de bosmarmot aan jagen totdat Skippy uiteindelijk terugkwam bij de Monarch, met zijn tong uit zijn bek, helemaal bedekt met klitten en allerlei andere plakkerige dingen.

Voor zover ik weet heeft Skippy nooit een bosmarmot gevangen, al heeft hij zich prima vermaakt met proberen. Daarna kropen we in de Monarch weer langzaam voort over de Hog's Back, tot we bij een poeltje op een boerenakker kwamen, waar Skippy heel veel water dronk. Dan deed papa de grote klep van de achterbak open en sprong Skippy er vrolijk in, waarna hij zich oprolde op het kleed dat mama daar voor hem had neergelegd. We reden naar huis en maakten de achterbak open, waar we Skippy opgerold op het kleed vonden, maar hij was meteen alweer klaar om eruit te springen en het huis binnen te gaan, vrolijk kwispelend met zijn staart.

Een Monarch is eigenlijk een in Canada gebouwde Mercury, dezelfde auto als de Amerikaanse maar met een andere naam. Die van ons was nogal licht van kleur en werd de 'businesscoupé' genoemd, ik denk omdat hij een enorme kofferbak had waar je producten in kon doen om rechtstreeks te verkopen. Dit was echt een auto voor het werk. Geen tierelantijntjes. Ik meen me te herinneren dat die van ons een kleine achterbank had, al hadden sommige dat niet. Hij was eenvoudig en comfortabel, met stoffen bekleding. Mijn eerste herinnering aan de Monarch uit 1948 was in Jackson's Point, waar we een tijdje aan het meer hebben gewoond voordat we met het gezin naar Omemee verhuisden. Ik herinner me nog goed dat hij op onze oprijlaan in Omemee stond, maar hij werd al snel vervangen door een vierdeurs sedan.

Monarch sedan uit 1951

Het was een stormachtige en regenachtige nacht in het weekend voor Labor Day¹, en er was heel veel verkeer op de weg. We waren met het gezin een autorit aan het maken naar het kinderziekenhuis van Toronto. Ik had polio gekregen en op ons huis hingen quarantaineborden waarmee de mensen werden gewaarschuwd weg te blijven. We reden naar Toronto in onze nieuwe vierdeurs sedan, een zwarte Ford Monarch uit 1951 die een stuk groter leek dan de oude. Tijdens lange ritten sliep ik gewoonlijk op de vloer. Dan luisterde ik naar hoe de wielen draaiden en voelde ik de kleine hobbeltjes in het wegdek, maar die nacht had ik een stijve rug en ik vroeg me af waarom mijn moeder zoveel huilde en waarom we midden in de nacht aan het rijden waren. Uiteindelijk kwamen we aan bij een heel groot, vaalbruin en indrukwekkend gebouw: het kinderziekenhuis van Toronto.

Daar werd ik behandeld voor polio, te beginnen met een lumbaalpunctie, wat eng en bedreigend was, om niet te zeggen pijnlijk. Ze werd uitgevoerd met een lange naald die verbazend veel leek op een

1 Noot van de vertalers: het eerste weekend in september.

spinner waar je mee vist, met gekleurde, veerachtige dingen aan het uiteinde en de grote naald die eruit stak. Terwijl ik dit schrijf, verbaast het me dat mijn herinnering aan die naald zo levendig is. Hoe kon hij er nou zo uitzien? Was het soms een droom?

Toen moesten mama en papa naar huis, en ik lag heel lang in bed in het ziekenhuis voor ze terugkwamen, en uiteindelijk schuifelde ik door een kamertje met een vloer van glanzende linoleumtegels van mijn vader naar mijn moeder, om te bewijzen dat ik kon lopen. Ik was heel blij dat ik weer in de Monarch kon stappen en naar huis mocht. Ik deed het raampje omlaag en speelde vliegtuigje met mijn hand terwijl ik de geur van het platteland van Ontario inademde. Door mijn hand uit het raam te steken en hem omhoog en omlaag te doen, kon ik mijn arm laten 'vliegen' als de vleugel van een vliegtuig.

Toen ik weer thuis was, bewoog ik me een tijdlang nogal langzaam en kon ik de andere kinderen in het stadje niet bijhouden, maar ik werd wel beter, en in het najaar van 1951, zodra ik genoeg was hersteld, begon ik aan de eerste klas op de Omemee Public School. Juf Lamb was mijn onderwijzeres. Ze tilde me altijd aan mijn kin op om mijn onverdeelde aandacht te krijgen als ik me misdroeg.

De school was een bakstenen gebouw met twee verdiepingen en ik herinner me dat er een foto van koning George boven het schoolbord hing. Elke ochtend zongen we 'God Save the King'. Ik was nog steeds herstellende van de polio en kon niet goed rennen wanneer ik in de pauze met de andere kinderen speelde, al kostte het me geen enkele moeite om in de problemen te komen, samen met mijn vriendje Henry Mason, door gekke bekken te trekken en rare geluiden te maken om de les te verstoren. Henry en ik waren altijd ondeugend. Uiteindelijk hingen we allebei met onze kin aan een hand van juf Lamb.

Dat was het jaar dat ik begon met autorijden, waarschijnlijk eind 1951. Er stond een oude A-Ford of T-Ford geparkeerd op de straat

bij school en elke dag kwamen we erlangs als we naar huis liepen voor het middageten. Hij was zwart en vierkant, heel anders dan de nieuwere auto's, en we waren er nieuwsgierig naar. Misschien was ik wel het nieuwsgierigst. Op een dag stapte ik erin en draaide het sleuteltje om. De auto begon te rijden! Ik reed auto! Het was mijn eerste autorit. Zolang ik de sleutel vasthield, bleef de auto bewegen! De eigenaar kwam naar buiten en gaf me ter plekke een draai om mijn oren. Hij zei dat hij het tegen mijn vader en moeder zou vertellen. Ik was doodsbang. Ik bleef maar doorlopen, doodsbenuwd om naar huis te gaan voor het middageten. Ik sloeg het middageten over en ging weer naar school, waardoor mijn vader en moeder bezorgd raakten. Ik kwam zwaar in de problemen en biechtte zelf het incident met de auto op, zonder dat de man van wie de auto was ooit iets hoefde te vertellen.

De seizoenen verstreken met grote regelmaat en in Omemee viel de sneeuw altijd in grote hoeveelheden. De pure, witte sneeuw schitterde in de zon, bijna verblindend. Als het lente werd, vormden de bomen een explosie van groen en uit alle tuinen kwamen bloemen tevoorschijn die de mensen voor en rondom hun huizen hadden geplant. De zomer kwam precies tegelijk met de toeristen uit de Verenigde Staten en de ontelbare heerlijke middagen bij het zwemwater in de Pigeon River onder de grote betonnen brug van de snelweg. Dan kwam de herfst volgens schema binnensnellen en kleurde de esdoorns rood, bruin en goud, het hele eind langs onze Highway 7, dwars door het centrum van het plaatsje.

Als de seizoenen wisselden, kon ik iets in mijn botten voelen. Af en toe gingen er een koudevlaag en een rilling door mijn lijf. Mijn ziel voelde het. Ik denk dat het het leven zelf was, terwijl ik groeide. Die kleurige bladeren werden al gauw bros en begonnen te vallen, en stierven op de grond. Dan werden ze met harken op grote hopen

geveegd en verbrand langs de kant van de weg, en vulden ons kleine stadje met de zoete rook van brandende bladeren die het einde van weer een seizoen markeerde. Jaar in jaar uit, precies op tijd, was dat hoe ik opgroeide, en ik was blij met de wisselingen zoals ze door ons plaatsje van 750 zielen voorbijtrokken.

Na Kerstmis 1951 besloten mijn ouders om met het gezin naar New Smyrna Beach in Florida te gaan. Tijdens die eerste keer rijden naar Florida sliep ik op de vloer achter in de Monarch, terwijl het geluid van de wielen me naar dromenland bracht. Mijn broer, Bob, zat op de achterbank. De achterraampjes konden open en dat was heel gaaf. Ik speelde vliegtuigje. Dat deed ik urenlang tijdens onze lange ritten naar het zuiden elke winter, want de reis werd een jaarlijkse traditie voor ons gezin. Meteen na Kerstmis pakten we in en gingen we naar New Smyrna Beach, en papa ging dan daar in ons huisje op het strand zitten schrijven. Ik was dol op die reizen met het hele gezin. We waren allemaal bij elkaar en echt gelukkig.

's Nachts stopten we bij motels, en dan legde mijn moeder warme handdoeken op mijn ogen omdat ik strontjes had, een soort zweertjes op mijn oogleden die op puisten leken en heel erg pijn deden. Ik weet niet waarom Bob en ik die kregen. Misschien kwam het door de chocoladerepen en het snoep dat we tijdens de reis aten. In elk geval, de volgende ochtend zaten we weer in de auto en daar gingen we weer!

Als we in Georgia kwamen, zagen we altijd de borden met LAATSTE KANS OP PECANNOTEN! erop. Die borden gingen maar door, kilometer na kilometer. We wisten altijd dat we in de buurt van Florida kwamen als we ze zagen. Zodra we in Florida waren, reden we over de A1A, de weg die van badplaats naar badplaats liep. We hadden nooit haast en we hadden de tijd van ons leven. Benzine kostte ongeveer 7,1 dollarcent per liter. Onze Monarch spuwde ongeveer 588 kilo CO₂ in de atmosfeer, elke keer dat we die lange reis naar Florida maakten,

en op de weg terug nog eens. Ons gehuurde huisje op Atlantic Avenue in New Smyrna Beach lag pal naast de duinen en we hadden een paadje door het zand recht naar de oceaan. Elk jaar verbleven we in hetzelfde huisje. Je kon met de auto op het strand rijden, dus we konden Skippy daar mee uit rennen nemen! Dat was geweldig om te doen. Hondenliefhebbers: mochten jullie het je afvragen, Skippy zat niet in de achterbak tijdens die lange ritten naar Florida. Hij zat bij mij en Bob op de achterbank.

Natuurlijk moesten we wel naar school, en er was er een die Faulkner Street School heette en daar ging zowel Bob als ik naartoe. We begonnen na de kerstvakantie en gingen er na de paasvakantie weer af, als we weer terug naar het noorden reden om het jaar af te maken op Omemee Public School. Tijdens mijn jeugd heb ik op veel scholen gezeten – twaalf stuks voordat ik van school ging – maar ik heb nooit beseft dat ik in dat opzicht anders was dan de meeste andere kinderen.

Wanneer we in New Smyrna Beach waren, propten we ons elke donderdag in de Monarch en gingen we naar Buck's Barn en naar de drive-inbioscoop. Buck's Barn was een halfronde barak van golfplaat met houtsnippers en pindadoppen op de vloer, en een heleboel picknicktafels met geruite tafelkleden erop. Ze hadden gebraden kip en patat. Dat aten we elke week! Overal zaten gezinnen met kinderen. Na het eten stapten we in de Monarch en reden we naar de drive-inbioscoop om een nieuwe film te kijken. Bij elke parkeerplaats hingen er autoluidsprekers aan palen. Papa zette de luidspreker in het raam van de auto en zette het geluid harder voor de tekenfilms, die begonnen als het net donker werd. We waren daar met honderden andere auto's en het is een van de mooiste herinneringen van mijn leven. Ons gezin was samen en alles was perfect in de wereld.

Nog iets wat we heel vaak deden, was uit eten gaan bij een speciaal restaurant waar een buffet was. Ik weet nog dat ik daar op een avond

in de rij stond te kijken naar een paar ongelooflijk rode appels. De appels lagen precies in het midden van alles en ze waren enorm groot en helder glanzend rood, heel aantrekkelijk. Ik boog zo ver mogelijk voorover om er een te pakken en legde hem op mijn bord. Toen we terugkwamen bij onze tafel was iedereen me aan het uitlezen! Ze lagen helemaal in een deuk dat ik een appel van de grote uitstalling had gepakt. Hij was van was. Ik moest hem teruggeven.

Maandagavond was bingoavond bij ons thuis. Er kwamen mensen uit de buurt en dan maakte mijn moeder iets lekkers te eten. De volwassenen dronken bier en werden heel luidruchtig, en vermaakten zich opperbest. Op een avond had ik net het alfabet geleerd en ging ik mijn slaapkamer uit naar beneden, daar zei ik het voor het eerst op terwijl iedereen toekeek. Aan het eind applaudisseerde iedereen voor me. Wat een geweldig gevoel! Ik vond die waardering erg fijn. Al snel was het Pasen en was er de grote speurtocht naar paaseieren, en toen we terugkeerden uit Florida in de Monarch, was dat voor de laatste keer, waarschijnlijk begin 1953. We bleven niet heel lang meer in Omeme.

**Ontdek de beste en mooiste nieuwe boeken
met de gratis *Lees dit boek*-app**

Wilt u als eerste de beste en mooiste nieuwe boeken ontdekken?

Vaak nog voordat die boeken zijn verschenen
en de pers erover heeft geschreven?

Download dan gratis de *Lees dit boek*-app voor Android-telefoons
en -tablets, iPhone en iPad via www.leesditboek.nl.

Bezoek www.vipboeken.nl voor informatie over al onze boeken en meld u aan voor de nieuwsbrief. Volg [@vip_boeken](https://twitter.com/vip_boeken) op Twitter en bezoek onze Facebook-pagina: www.facebook.com/VipBoeken.